

Målnummer: 121-00 **Avdelning:** 1

Avgörandedatum: 2004-03-10

Rubrik: Pensionsstiftelses skuld avseende gottgörelse till arbetsgivare skall avräknas vid bestämmande av underlag för avkastningsskatt. Taxering till avkastningsskatt 1995.

Lagrum:

- 2 § första stycket 4 och 3 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel
- 9 §, 12 §, 13 §, 14 § och 15 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.

Rättsfall:

REFERAT

Vid 1995 års taxering yrkade SKF:s i Göteborg gemensamma pensionsstiftelse (pensionsstiftelsen) att ett belopp om 8 103 556 kr, vilket avsåg en beslutad men ännu inte utbetalad gottgörelse från stiftelsen till arbetsgivaren SKF Sverige AB, skulle räknas som en finansiell skuld och att kapitalunderlaget enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel därför skulle reduceras med detta belopp. Pensionsstiftelsen yrkade att skatteunderlaget skulle fastställas till 6 429 300 kr.

Skattemyndigheten i Göteborgs och Bohus län fann i beslut den 7 november 1995 att den skuldförda gottgörelsen inte kunde inrymmas i begreppet finansiell skuld utan i stället skulle anses utgöra en försäkringsteknisk skuld som inte reducerade kapitalunderlaget. Skattemyndigheten fastställde skatteunderlaget för avkastningsskatt för pensionsstiftelsen till 7 124 600 kr.

Pensionsstiftelsen överklagade skattemyndighetens beslut.

Länsrätten i Göteborgs och Bohus län (1997-06-17, ordförande Joelsson) yttrade: Av 2 § 4 lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel framgår att bl.a. pensionsstiftelse enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m., tryggandelagen, är skattskyldig till avkastningsskatt. Enligt 3 § första stycket förnämnda lag utgörs skatteunderlaget för ovan nämnda skattskyldiga av kapitalunderlaget multiplicerat med den genomsnittliga statslåneräntan under kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret (här 8,58 procent). Av andra stycket samma paragraf följer att kapitalunderlaget är värdet av den skattskyldiges tillgångar vid ingången av beskattningsåret efter avdrag för finansiella skulder vid samma tidpunkt. - Vid beräkning av kapitalunderlaget skall samtliga tillgångar som förvaltas för pensionstagarnas räkning medräknas, vilket bl.a. betyder att såväl omsättnings- som anläggningstillgångar skall beaktas. Avdrag för finansiella skulder innebär att avdragsrätt föreligger för sådana skulder som har ett direkt samband med förvaltningen av pensionskapitalet såsom lån mot säkerhet i egna fastigheter, betingade periodiseringar av inkomster och utgifter och förvaltningskostnader avseende personal, stiftelseledamöter och revisorer m.m. Däremot anses inte försäkringstekniska skulder, återbäringsmedel, obeskattade reserver, garantikapital eller eget kapital utgöra avdragsgilla poster. - Av handlingarna i målet framgår att stiftelsen är gemensam för SKF Sverige, AB SKF, SKF Nova AB, SKF Dataservice AB och SKF Eurotrade AB. Stiftelsen, som tillkom 1990, tryggar ovanstående bolags pensionsåtaganden för tjänstemän enligt pensionsavtal. - Skattemyndigheten har till stöd för sitt ställningstagande anført bl.a. följande. En finansiell skuld är en skuld som har uppkommit i den

näringsverksamhet som bedrivs i pensionsstiftelsen, dvs. kapitalförvaltningsverksamheten. En beslutad gottgörelse till det stiftande bolaget för att den infriade pensionsåtaganden utgör inte en sådan skuld, eftersom den inte är betingad av stiftelsens näringsverksamhet. En sådan gottgörelse bör i stället anses utgöra en s.k. försäkringsteknisk skuld, vilken inte skall reducera skatteunderlaget. Inte heller vid beräkning enligt tidigare lagstiftning - då skatteunderlaget baserades på den verkliga avkastningen - fick utbetalda gottgörelser reducera den framräknade vinsten. - Pensionsstiftelsen har anfört följande. Enligt 3 § andra stycket lagen om avkastningsskatt medges avdrag för finansiella skulder vid beräkning av kapitalunderlaget. I tredje och fjärde stycket samma paragraf anges vilka tillgångar och skulder som i detta avseende inte skall eller får medräknas. Härvid nämns tillgångar och skulder som inte förvaltas för försäkringstagares räkning eller som avser försäkringar som i redovisningshänseende tas upp som grupplivförsäkringar eller sjuk- och olycksfallsförsäkringar. Att en beslutad gottgörelse inte skall få medräknas finns inte uttryckt. Med hänsyn till den lagtekniska utformningen av nämnda paragraf måste uppräknningen i denna anses vara exklusiv. I avsaknad av uttryckligt undantag från avdragsrätten bör avdrag därför medges. Av lagens förarbeten framgår inte annat än att avdragsrätt inte föreligger för försäkringstekniska skulder och återbäringsmedel vid beräkning av skatteunderlaget. Någon vägledning i frågan hur begreppen försäkringstekniska skulder och återbäringsmedel skall definieras ges emellertid inte. I Finansdepartementets promemoria (Ds 1992:45 s. 161) anges som exempel på försäkringsteknisk skuld försäkringsersättningar för inträffade försäkringsfall och sjukräntor på grund av premiefrielseförsäkringar. Dessa exempel är inte uttömmande men indikerar ändå att en pensionsstiftelsens gottgörelse till arbetsgivare för infriade pensionsåtaganden inte kan betraktas som en försäkringsteknisk skuld. Försök att definiera begreppet försäkringsteknisk skuld har även gjorts inom den skatterättsliga litteraturen, varvid bl.a. anges att de försäkringstekniska skulderna utgör summan av bolagets kommande och redan inträffade förpliktelser mot kunderna. Med hänsyn till att det är arbetsgivaren som har pensionsförpliktelser gentemot de anställda och att en pensionsstiftelse varken skall eller får infria några sådana förpliktelser utan har som enda uppgift att trygga arbetsgivarens utfästelser om pensioner, kan pensionsstiftelsens gottgörelse emellertid inte ses som en sådan skuld. Inte heller kan en belysning av frågan i skenet av allmänna skatterättsliga principer leda till något annat slut än att avdrag skall medges för redan beslutad gottgörelse. Avkastningsskatten är nämligen en skatt avsedd att träffa pensionskapitalets avkastning. Eftersom grunden för avkastningsskatten är en schablonmässigt beräknad avkastning, motsvarande en viss procentdel av det pensionskapital som finns hos den skattskyldige vid beskattningsårets ingång, och den i målet aktuella gottgörelsen avser tiden september-december 1993, dvs. tid före beskattningsårets ingång, har den beslutade gottgörelsen inte kunnat generera någon avkastning. Det är därför orimligt att gottgörelsen skall ingå i beskattningsunderlaget. - Länsrätten gör följande bedömning. - En pensionsstiftelse har till uppgift att trygga pensionsutfästelser som arbetsgivaren har lämnat och skall fungera som säkerhet för dessa utfästelser. Arbetsgivaren avsätter medel till pensionsstiftelsen för gjorda pensionsutfästelser och stiftelsens styrelse, bestående av representanter för såväl arbetsgivaren som berörda arbetstagare, förvaltar sedan dessa medel för pensionstagarnas räkning. Pensionsstiftelsen får inte lämna utfästelse om pension och normalt får den inte heller betala ut pension. Om arbetsgivaren av någon anledning inte kan betala ut pensioner enligt gjorda utfästelser kan pensionsstiftelsen emellertid träda in enligt 13 § tryggandelagen och betala ersättning direkt till de anställda. När arbetsgivaren på grund av pensionsutfästelsen har betalat ut pension, får han under vissa förutsättningar begära gottgörelse från pensionsstiftelsen. - Vid beräkning av en pensionsstiftelsens kapitalunderlag får, som ovan sagts, avdrag för finansiella skulder göras. En finansiell skuld är en skuld som har ett direkt samband med bedriven näringsverksamhet, vilket i en pensionsstiftelsens fall innebär kapitalförvaltning. En skuld för begärd och beslutad gottgörelse till arbetsgivaren kan inte anses vara en skuld som har sådan anknytning till

pensionsstiftelsens förvaltning av pensionskapital att den skall anses som en finansiell skuld. Den bör snarare, med beaktande dels av den växelverkan som råder mellan en pensionsstiftelse och en arbetsgivare vad gäller ansvaret för gjorda pensionsutfästelser, dels pensionsstiftelsens syfte och uppgift, betraktas som en sådan försäkringsteknisk skuld som ovan beskrivits. Avdrag för en försäkringsteknisk skuld får inte göras vid beräkning av kapitalunderlaget. - Länsrätten avslår överklagandet.

I överklagande vidhöll pensionsstiftelsen sitt yrkande att underlaget för avkastningsskatt skulle fastställas till 6 429 300 kr. Pensionsstiftelsen yrkade även ersättning för ombudskostnader i kammarrätten med 20 500 kr.

Skattemyndigheten bestred bifall till överklagandet och avstyrkte pensionsstiftelsens yrkande om ersättning. För det fall överklagandet skulle vinna bifall vitsordades dock ett belopp om 5 000 kr som skäligen ersättning.

Kammarrätten i Göteborg (1999-11-01, Bondestam, Rispe, Nilsson, referent) yttrade: Redan vid tillkomsten av lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel förekom begreppen finansiella skulder och försäkringstekniska skulder i andra lagar rörande försäkringsbolag och pensionsstiftelser. - I försäkringsrörelselagen (1982:713) var begreppet försäkringstekniska skulder en samlingsbeteckning på de kapitalreserver som erfordras för att ett försäkringsbolag vid varje tidpunkt skall kunna uppfylla alla åtaganden som skäligen kan förväntas uppkomma med anledning av ingångna försäkringsavtal. Begreppet ersatte den tidigare använda beteckningen försäkringsfond för att ge en klarare bild av innebörden av bolagets åtaganden gentemot försäkringstagarna (prop. 1981/82:180 s. 192). - Fram till den 1 januari 1997 var bl.a. pensionsstiftelser skyldiga att betala förmögenhetsskatt enligt lagen (1986:1225) om tillfällig förmögenhetsskatt på livförsäkringsbolag, understödsföreningar och pensionsstiftelser. Enligt 5 § i lagen utgjordes den beskattningsbara förmögenheten av värdet av den skattskyldiges samtliga tillgångar efter avdrag för finansiella skulder. I lagens förarbeten (prop. 1986/87:61 s. 26 f.) anförde departementschefen följande angående vilka skulder som skulle vara avdragsgilla vid beräkningen av beskattningsunderlaget. "Det bör i sammanhanget nämnas att pensionsstiftelserna, som inte är bokföringsskyldiga, i allmänhet inte upprättar särskilda balansräkningar utan tillämpar en form av förenklad redovisning som inte innehåller reserveringar och liknande balansposter. Livförsäkringsbolagen och understödsföreningarna är däremot bokföringsskyldiga. Utformningen av deras balansräkningar regleras närmare i föreskrifter som meddelats av Försäkringsinspektionen. För livförsäkringsbolagen gäller att balansräkningens skuldsida indelas i finansiella skulder, försäkringstekniska skulder och återbäringsmedel, obeskattade reserver samt garantikapital eller eget kapital. En i princip likartad indelning tillämpas för understödsföreningarna. Avdragsrätten för skulder bör enligt min mening begränsas till de skulder som för livförsäkringsbolagens del betecknas som finansiella, t.ex. skulder i form av inteckningslån i egna fastigheter. Till de finansiella skulderna hör också redovisningstekniskt betingade periodiseringar av inkomster och utgifter. I den mån avsättningar till pensioner förekommer bör också dessa vara avdragsgilla. Däremot bör avdrag inte medges för beräknade skulder till försäkringstagare eller motsvarande, för obeskattade reserver eller för eget kapital". - Enligt Försäkringsinspektionens föreskrifter BFFS 1983:3 hade livförsäkringsbolag att i sin balansräkning under rubriken Finansiella skulder redovisa posterna "skulder till koncernföretag", "inteckningslån i egna fastigheter", "avsatt till pensioner", "upplupna kostnader och förutbetalda intäkter" samt "övriga finansiella skulder". Under rubriken Försäkringstekniska skulder skulle posterna "premiereserv", "ersättningsreserv", "skadebehandlingsreserv" och "tilldelad återbärning" redovisas. - Kammarrätten gör följande bedömning. - Som framgår ovan utgörs ett försäkringsbolags försäkringstekniska skulder av det belopp som behövs för att bolaget vid varje tidpunkt skall kunna infria alla sina åtaganden gentemot försäkringstagarna. För en pensionsstiftelse består följaktligen eventuella försäkringstekniska skulder av beräknade skulder till

pensionsdestinatärerna. Den i målet aktuella skulden var inte en utifrån försäkringstekniska grunder beräknad skuld till pensionsdestinatärerna utan avsåg gottgörelse enligt 14 § tryggandelagen till arbetsgivaren för utgivna pensioner. En sådan skuld faller inte in under någon av de poster som för livförsäkringsbolagens del i praktiken redovisats som försäkringstekniska skulder och kan heller inte jämföras med en sådan. Inte heller kan den anses utgöra återbäringsmedel, obeskattad reserv, garantikapital eller stiftelsens eget kapital. Skulden, som uppkommit i pensionsstiftelsens verksamhet och har ett naturligt samband med denna, får istället anses hänförlig till sådana redovisningstekniskt betingade periodiseringar av utgifter som skall reducera kapitalunderlaget vid beräkningen av avkastningsskatt. Detta synsätt står även bäst i överensstämmelse med lagens syfte att beskatta avkastningen på den nettoförmögenhet som pensionsstiftelsen har vid beskattningsårets ingång. Överklagandet skall mot denna bakgrund vinna bifall. - Med hänsyn till utgången i målet finns skäl att tillerkänna bolaget ersättning för kostnader uppkomna i kammarrätten. Skattemyndigheten har medgivit ett belopp om 5 000 kr som skäligt. Kammarrätten uppskattar de kostnader pensionsstiftelsen skäligen haft att nedlägga i målet i kammarrätten till 15 000 kr. - Kammarrätten bestämmer med ändring av länsrättens dom och skattemyndighetens beslut pensionsstiftelsens underlag för avkastningsskatt till 6 429 300 kr. - Kammarrätten tillerkänner pensionsstiftelsen ersättning för ombudskostnader i kammarrätten med 15 000 kr.

Skatteverket överklagade och yrkade att pensionsstiftelsens taxering skulle bestämmas i enlighet med länsrättens dom och att stiftelsen inte skulle anses berättigad till ersättning för sina kostnader i kammarrätten. För det fall Regeringsrätten skulle anse att stiftelsen var berättigad till ersättning för dessa kostnader hemställde verket att ersättningen skulle begränsas till 5 000 kr.

Pensionsstiftelsen bestred bifall till överklagandet och begärde ersättning för sina kostnader i Regeringsrätten med 9 250 kr.

Skatteverket avstyrkte bifall till pensionsstiftelsens yrkande om ersättning för kostnader i målet i Regeringsrätten. För det fall Regeringsrätten skulle finna att ersättning skulle utgå vitsordades ett belopp om 5 000 kr som skäligt.

Till stöd för sin talan anförde Skatteverket bl.a. följande. En finansiell skuld skall ha ett direkt samband med bedriven näringsverksamhet, vilket i en pensionsstiftelses fall innebär kapitalförvaltning. En skuld för begärd och beslutad gottgörelse till arbetsgivaren kan inte anses vara en skuld som har sådan anknytning till stiftelsens kapitalförvaltning att den skall anses som en finansiell skuld. Skulden kan inte heller anses utgöra någon redovisningstekniskt betingad periodisering av utgifter i stiftelsens verksamhet. En gottgörelse från en pensionsstiftelse till en arbetsgivare innebär endast att likvida medel överförs till arbetsgivaren för pensionsutgifter som denne redan haft. Således är det inte fråga om en skuld till arbetsgivaren för någon form av utförd prestation gentemot stiftelsen utan ett uttag ur den säkerställda panten för de av stiftelsen tryggade pensionsutfästelserna.

Pensionsstiftelsen anförde bl.a. följande. Gottgörelsen till arbetsgivaren avsåg perioden september-december 1993 och togs av redovisningsmässiga skäl upp som en skuld i bokslutet per den 31 december 1993. Samtidigt intäktsfördes gottgörelsen hos arbetsgivaren. Det var inte fråga om en skuld till pensionsborgenärerna utan endast en periodisering av en ännu inte utbetalad gottgörelse till arbetsgivaren. Om gottgörelsen inte fick reducera underlaget för avkastningsskatt för beskattningsåret 1994 skulle skatten träffa tillgångar som inte funnits i stiftelsen under 1994 och alltså inte heller genererat någon avkastning hos denna.

Regeringsrätten (2004-03-10, Ragnemalm, Hulgaard, Wennerström, Almgren, Kindlund) yttrade: Skälen för Regeringsrättens avgörande. Enligt 9 § tryggandelagen avses med en pensionsstiftelse en av arbetsgivare grundad stiftelse vars uteslutande ändamål är att trygga utfästelse om pension till

arbetstagare eller arbetstagares efterlevande. I 12 § föreskrivs att en pensionsstiftelse inte får utfästa pension. Av 14 § framgår bl.a. att arbetsgivaren ur pensionsstiftelsen äger gottgöra sig för vad han utgett som pension och i 15 § ges regler för hur stor gottgörelsen får vara. En arbetsgivare som framfört begäran om gottgörelse har rätt att få sådan, om förutsättningarna enligt 14 och 15 §§ föreligger. I ett sådant fall har pensionsstiftelsen en skyldighet att betala ut den begärda ersättningen till arbetsgivaren. Det är således arbetsgivaren som bär ansvaret för pensionsutfästelserna gentemot pensionsborgenärerna och kapitalet i stiftelsen utgör en säkerhet för dessa utfästelser.

En pensionsstiftelse är skattskyldig till avkastningsskatt enligt 2 § första stycket 4 lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel. Underlaget för skatten bestäms enligt 3 § samma lag genom att ett kapitalunderlag multipliceras med den genomsnittliga statslåneräntan under kalenderåret närmast före ingången av beskattningsåret. För en pensionsstiftelse utgörs kapitalunderlaget av värdet av stiftelsens tillgångar vid ingången av beskattningsåret efter avdrag för finansiella skulder vid samma tidpunkt. Den princip som ligger till grund för bestämningen av kapitalunderlaget kan uttryckas så att skatten skall träffa avkastningen på det kapital som förvaltas för pensionsborgenärernas räkning.

Av handlingarna i målet framgår bl.a. att pensionsstiftelsen per den 31 december 1993 skuldfört en under år 1993 begärd men ännu inte utbetalad gottgörelse avseende arbetsgivarens pensionskostnader under perioden september-december 1993. Frågan i målet är om avdrag får göras för denna skuld vid beräkningen av pensionsstiftelsens kapitalunderlag.

Regeringsrätten gör följande bedömning.

Den skuld som stiftelsen tagit upp i sin balansräkning avser pensionskostnader som arbetsgivaren haft och begärt gottgörelse för hos pensionsstiftelsen i enlighet med bestämmelserna i 14 § tryggandelagen. Av utredningen framgår inte annat än att arbetsgivaren varit berättigad att få sådan gottgörelse från stiftelsen samt att stiftelsen tagit upp skulden i sin balansräkning därför att utbetalning av gottgörelsen inte skett före räkenskapsårets utgång.

Vid betalning av skulden kommer pensionsstiftelsen att ta i anspråk en del av de tillgångar som den förvaltar. Vid denna betalning tas således tillgångar i anspråk för arbetsgivarens räkning för att ersätta denne för redan bestridda pensionskostnader. De tillgångar som kan anses motsvara skulden kan därför inte anses förvaltade för pensionsborgenärernas räkning. Med hänsyn härtill har den ifrågavarande skulden karaktär av sådan finansiell skuld som skall avräknas vid bestämningen av kapitalunderlaget för avkastningsskatt. Skatteverkets överklagande kan därför inte bifallas.

Med hänsyn till utgången i målet får pensionsstiftelsen anses berättigad till ersättning för sina kostnader såväl i kammarrätten som i Regeringsrätten. Regeringsrätten finner inte skäl att ifrågasätta skäligheten av den av kammarrätten bestämda ersättningen. Skatteverkets överklagande skall därför avslås även i denna del. För kostnader i Regeringsrätten bör stiftelsen beviljas ersättning med yrkat belopp.

Regeringsrättens avgörande. Regeringsrätten avslår överklagandet.

Regeringsrätten beviljar pensionsstiftelsen ersättning av allmänna medel för kostnader i Regeringsrätten med 9 250 kr.

Föredraget 2004-02-04, föredragande Dyrefors Grufman, målnummer 121-00

Litteratur: Prop. 1981/82:180 s. 192; prop. 1986/87:61 s. 26 f.; Ds 1992:45 s. 161; prop. 1992/93:187 s. 221; Kihlström, Pensionering direkt i företaget, 2 u. 1997, s. 100 och 287 ff.; Palm, Pensionsstiftelser, 2 u. 1998, s. 162 ff. samt 235.
